

Ribe Vandrerhjem – Danhostel Ribe, 2024. Foto: Torben Hestehave.

Ribe Vandrerhjem 1930-1986

Af Søren Mulvad

Danhostel Ribe hed igennem mangfoldige år Ribe Vandrerhjem. Navneskiftet skyldtes, at et hvilket som helst overnatningssted kunne kalde sig vandrerhjem – også selv om de ikke var medlem af Landsforeningen Danmarks Vandrerhjem/Danhostelkæden. Der skulle opfyldes en hel del kvalitetskrav for, at et vandrerhjem kunne optages i kæden, ligesom der var et vist tilsyn. Dette førte i 1998 til navneskiftet for landsforeningen til "Danhostel Danmarks Vandrerhjem", og navnet i Ribe blev "Danhostel Ribe Vandrerhjem". Dermed blev det lettere for gæsterne at vælge eller fravælge et vandrerhjem i kæden. Et vandrerhjem, der gjorde overnatningen billigere, kunne også kun benyttes på vandrerhjem, der tilhørte Danhostelkæden. Samtidig var det nye navn valgt, så det kunne forstås og genkendes internationalt. I 2009 blev "Vandrerhjem" slettet fra de enkelte vandrerhjems navn, og Ribe blev til "Danhostel Ribe". I øvrigt kaldtes vandrerhjemmenes sammenslutning Herbergs-Ringen helt frem til 1983, men da herberg på dette tidspunkt virkede for gammeldags, og brugerne i øvrigt også brugte navnet vandrerhjem og ikke fandt nogen genkendelse i ordet herberg, blev det ændret til Danmarks Vandrerhjem.

Der er meget stor forskel på de betingelser, de tidligste fodturister måtte tage til takke med sammenlignet med komforten i vor tid. Artiklen forsøger at samle op på vandrerhjemmets tidlige historie.

Den spæde begyndelse

I foråret 1930 udkom for første gang en lille lommevenlig bog med titlen UNGDOMS-HERBERGER, udgivet af Herbergs-Ringen. På titelbladet stod trykt Jeppe Aakjærs kæke vers fra sangen "Se dig ud en sommerdag."

Slider Byen, danske Mand
Alt for stærkt din Trøje
tag et mål af Danmarks Land
fra dets egne Høje.

Højskolesangbogens internetside kommenterer sangen med disse ord:

Som i mange af Aakjærs sange beskrives her det danske land i vers, der indeholder mange billeder og sansninger. Undervejs oplever man landet og dets flittige befolkning. Aakjærs hovedsigte med sangen er at fortælle byboerne, hvordan det åbne danske land er; den er en opfordring til at se og sanse. "Land æfor og by æbag," betyder netop at lægge byen bag sig og søge ud i det åbne land. For egen regning vil jeg tilføje, at Aakjær med den jyske lokalkolorit i ordene æfor og æbag distancerer hovedstaden længst muligt.

Selv om sangen nu er over et hundrede år gammel, den er skrevet 1905, og livet på landet har ændret sig til det meget industrialiserede i forhold til, hvad Aakjær oplevede, så er opfordringen endnu aktuel.

Bogen, sangen og lovprisningen af livet på landet var rettet til Danmarks ungdom,

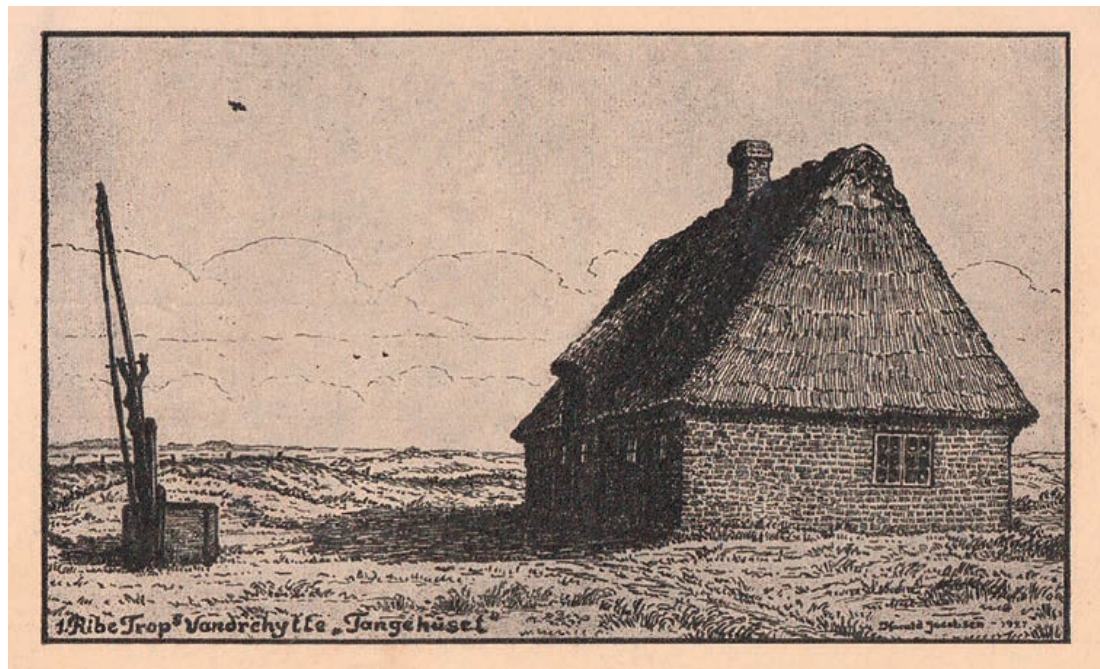
der i disse år sluttede sig til vandrefuglebevægelsen og spadserede – måske cyklede – kongerigets og nabolandenes veje igennem. De fik frisk luft, traf nye mennesker og blev bekendt med fremmede egne, uden at det kostede alverden.

Vandrerbevægelsen opstod i Tyskland omkring 1910 og bredte sig hastigt – især efter Den første Verdenskrig¹ – ud over Nord-europa, hvor overnatningssteder skød op i hobetal.

Som der står i Herbergs-Ringens håndbog fra 1930: *Mange Unge fandt til Tyskland og lærte dér af Vandringsfuglene den primitive Rejseform, hvor det at få Tag over Hovedet er nok for de Unge.*

Var der intet herberg i en by, forsøgte vandrerne at finde ly i stråfoderet på en gård, når eftermiddagen begyndte at lakke mod aften.

Det første vandrerhjem i Danmark skal være åbnet i nærheden af Nexø på Bornholm i 1919.² I 1930 var der så mange overnatningssteder, at en række ungdomsorganisationer slog sig sammen og dannede Herbergs-Ringen, som allerede samme år begyndte at udgive håndbogen, i hvilken der var angivet adresser på eksisterende overnatningssteder, *vandrerhjem* i den nystiftede Herbergs-Ringens kæde. Det blev de tilsluttede foreningers opgave at udstede vandrerkort og nummererede årsmærker.

Tangehytten. Tegning i herbergsfortegnelsen 1931. Her gengivet efter postkort i Torben Hestehaves samling.

Umiddelbart efter Herbergs-Ringens stiftelse, oprettedes foreningen Dansk Vandrelaug. Ribe tilsluttede sig som den femte i 1931. Otte år senere var i alt 33 foreninger tilsluttet – og dermed den større del af Danmarks ungdomsforeninger.

I Ribe kunne vandrerne opsøge adjunkt Krebs, som boede på Lindeallé, eller lektor Nørregaard, begge fra Ribe Katedralskole, og hos dem få nøglen til Tangehytten, hvor der var overnatningsmulighed for mænd. I hytten var der tre senge og tolv madrasser samt komfur og formodentlig lidt brændsel. En overnatning kostede 25 øre pr. mand! Med nøglen i lommen kunne vandrerne begive sig de godt to kilometer fra byen ud til Tange og indrette sig der.

En af hensigterne med vandreturene var endvidere at træffe andre unge og – med håndbogens ord – *mødes på Vandrerherberget, hvor de under kammeratlige Former kan drøfte Dagens Indtryk og hvile ud efter Dagens Strabadser*. Hytten i Tange blev overladt brugerne på disses eget ansvar. Der var ingen værter til at regulere husordenen. Denne var fælles for samtlige landets herberger og affattet i otte kortfattede punkter, som kan sammenfattes i udsagnet: "Gæsterne skal udvise en sømmelig adfærd."

Karetmager Nielsen og hustru 1937-1957

Allerede i anden udgave af håndbogen, Ungdomsherberger 1931, blev karetmager Nielsen i Gråbrødregade nævnt som kontaktperson sammen med adjunkt Krebs. Prisen for en overnatning var da steget til 35 øre, og – frisindet længe leve – der blev åbnet for, at også kvinder kunne overnatte i Tangehytten.

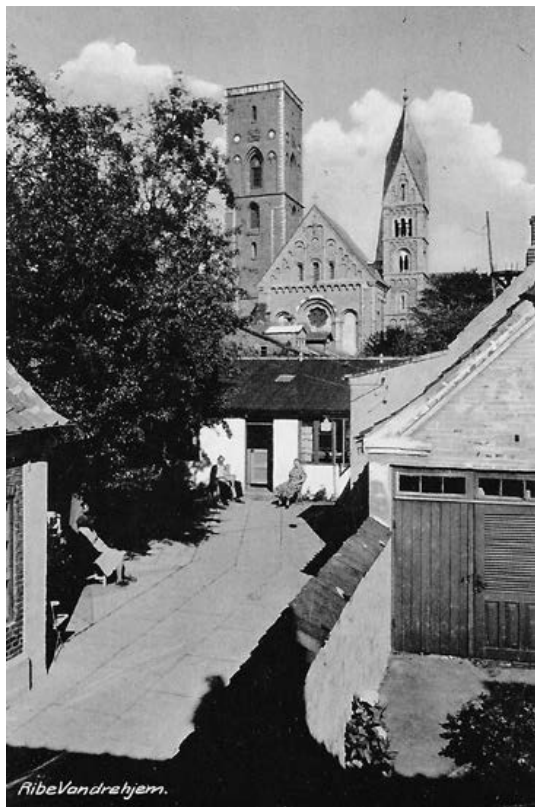
Eftersom der ikke var noget tilsyn, må man have overladt varetagelse af sømmeligheden til brugernes egen fortolkning.

Fra 1934 overtog karetmager Nielsen alene ansvaret for hytten og udleveringen af nøgle. Det har været lidt omstændeligt først at skulle opsøge en adresse i den labyrintiske gamle bydel og derpå vandre to kilometer uden for byen for at overnatte i hytten i Tange. Karetmager Nielsen og hustru har velsagtens været forpligtede til at drage ud og inspicere huset med jævne mellemrum. Til gengæld fik de sommermånederne besat med fornøjelig omgang med ungdommen.

Man kan herefter se i den fortsatte række af håndbøger, at vandrerbevægelsen stadig greb om sig. Håndbogens følgende årgange indeholdt ordlister med parallelt opstillede ord på dansk – engelsk – tysk – esperanto.

Fra og med årgang 1938 opgav man at udleje overnatning i Tangehytten. Karetmageren tog hele virksomheden på sig og indrettede et baghus i sin ejendom i byens Gråbrødregade til vandrerhjem. Håndbogen fik samtidig endnu en tilføjelse, nemlig afstandsangivelser til nærmeste beliggende herberger. Disse var i Rødding, Vester Vedsted, Toftlund og Brede. Desuden blev der afsat et par linjer med oplysninger om lokale seværdigheder, hvoraf Stensbæk Plantage var én af dem, kun 14 kilometer borte, hvilket var en afstand, som fint kunne klares til fods frem og tilbage på én dag.

En tidligere vandrer fortalte engang til undertegnede skribent, at de besøgende på vandrerhjemmet en aften havde holdt en lidt larmende kommers, og den ellers gemytlige karetmager havde idømt en munter fyr rengøringen af toiletterne den føl-

Vandrerhjemmet i karetmager Nielsens gård. 1940.
Prospektkort i Torben Hestehaves samling.

gende morgen som bod for larmen. I det samme ankom en zünftig håndværker fra København og serverede denne replik: "Er i vander'? Je' er osse vander! Je' gi'r en sofavand." Hvorpå hele gruppen hulkende af latter faldt sammen, og også herbergsfatter måtte løсне på smilebåndet.

Komforten bedredes. Til personvask var der kun koldt vand, men der blev indrettet gaskogeplads til brug for gæsterne, så de kunne lave varm havregrød, te og måske

et fad lunt barbervand. Alle måltider var naturligvis fælles, og efter sigende var der upåklagelig servering. Da konsumet var variabelt for de unge, blev de danske vandrer-værter enige om at indføre enhedspriser. Morgenmad med varm drik og fire skiver brød kostede 90 øre, og efterfølgende mad-der kunne fås for 9 øre pr. halve stykke. Middagsmaden kostede 1,75 kroner for *To Retter god, borgerlig Mad*.

Under Besættelsen, som hastigt nærmede sig, måtte vandrerne sørge for at huske rationeringsmærker, som skulle afleveres ved bestilling af maden.

I øvrigt forsøgte forskellige entusiastiske organisationer at vinde indpas hos ungdommen ved at annoncere i håndbogen. Blandt flere finder man de ideologiske bevægelser "Kvindernes alkoholfrie Restauranter" og "Esperantisterne".

Besættelsen og årene derefter

De danske vandrefugles antal tog til i årene under Besættelsen. Udlandsrejser var udelukkede på grund af krigen i Europa, og indenrigs cykelture samt fodvandring var billige alternativer til udenlandsrejser. Besættelsesmagtens ledere var fra hjemlandet fortrolige med og positivt indstillede over for vandrerne, som med få begrænsninger kunne fortsætte aktiviteterne i sommermånederne. Dertil kom, at den stigende patriotisme, som gav sig udslag i stærk sangglæde, faldt i fin tråd med vandrertraditionerne. Dansk Vandrelaug, som var den største forening i Herbergs-Ringen, udgav sin første sangbog "Dansk Vandrelaugs Sangbog" i 1943.³ Denne sangbog blev genudgivet flere gange siden i stadig større oplag og blev

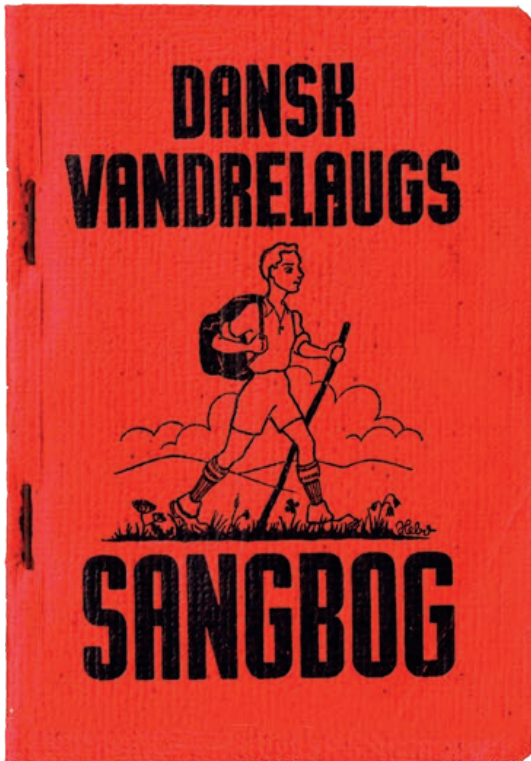
udvidet med flere sange. Som noget nyt var der noder til de nye sange, så alle kunne lære at synge med. Pudsigt nok er titlen på bogen som skrevet på trods af den sproglige urigtighed. Det kan skurre i sjælen at se det manglende bogstav i titlen, som den burde være: *Vandrerslaug*.

I efterkrigsudgaverne findes de tyske viser endnu i bogen. Krigsbegivenhederne havde ikke kunnet tage livet af det element af international forståelse, der er knyttet til vandrerbevægelsen. Der er mange vidnes-

byrd om herbergsværter, der aften efter aften satte sange i gang og lod de unge gæster fra Europas stater optræde for hinanden med musik, sketser, kanons etc.

Efter besættelsens ophør manede Dansk Vandrerlaug til værdig optræden. Håndbogen indeholder i 1945-udgaven en kort opfordring, hvori står: *I Krigens Fodspor følger næsten altid en Slappelse af Moral og Sæder, og derfor gælder det om, at den Ungdom, der er noget ved, står sammen om alt det gode i dansk Sind og Væsen. ... Enhver af jer kan gøre sit til, at Vandrerne regnes med blandt den sunde Kerne i Landets Ungdom.*

De begrænsninger, der var tale om, var, at nogle ungdomsherberger efter Besættelsen var belagt med dels husvilde familier og dels flygtninge fra – hovedsagelig – Østprøjsen. Vandrerhjemmet hos karetmager Nielsen var således optaget, da håndbogen gik i trykken. Redaktionens optimisme holdt heller ikke helt, hvilket fremgår af 1946-årbogen, hvor det bekendtgjordes, at manglen på cykeldæk og togdriftens uregelmæssighed endnu dette år havde udgjort en hindring for rejselivet. Samkvemmet med udenlandske gæster var aftagende, idet adskillige af vore nabolande havde været stærkere skadet af direkte krigshandlinger end vort kongerige. De led i højere grad under manglende materialer til istandsættelse af herbergerne, end danskerne gjorde. Redaktionen gav gode råd: *... kan Humør og Lune ikke overvinde Vanskelighederne, [så] hjælper de med til at gøre dem mindre. – Humør og Lune må dog ikke forveksles med Løssluppenhed og støjende Adfærd, der ødelægger Tonen på Herbergerne og gør Opholdet dér ubehageligt for Vandrere af den rette Støbning og Indstilling.*

Fællessang og underholdning spillede en større rolle tidligere, end nu.

Ordensreglementet blev kraftigt udvidet i 1947-udgaven af håndbogen. Dårlige erfaringer ledte til en passus om, at vandrerkor-tet ville blive inddraget, hvis indehaveren anvendte det som dække over *Belleri eller Omløben med Varer*, og det blev påbudt vandrerne at medbringe hjemmesko og benyt-te disse ved ophold på sovesale og i fælles-lokaler.

Karetmager Nielsen fratræder

Fru karetmager Nielsen var blevet ældre og orkede ikke længere at skulle servere varm mad for sine gæster. Bortset fra morgen-maden blev det pålagt de besøgende selv at besørge den varme middagsmad ved de opstillede gasblus.

I 1963, var der en kort omtale af Nielsens i Værtsbladet, som blev udgivet for her-bergsværter. Anledningen var Nielsens fra-træden. Heri står bl.a.

Det blev selvfølgelig fru Nielsen, der fik den største kontakt med vandrerne, for Nielsen arbejdede jo ude omkring – de opdagede nemlig snart, at vandrerhjem var ingen guldgrube. Men selv om fortjenesten ikke var stor, øste de begge ud af deres varme hjerter. De var i 1930 gennem spejderarbejdet på grund af deres sønner kommet med i driften af Tangehytten, og dette arbejde med vandrerne kunne de lide, og derfor fortsatte de i Gråbrødregade.

Mange er de vandrere, der i årenes løb har be-søgt vandrerhjemmet med den lille trange gårds-plads, der åbnede sig op mod Domkirkens kolos, og hvor storken undertiden bidrog til idyllen med sin rede på taget. ... af og til tager karetmager Nielsen gæstebøgerne frem, og ved at se på navne-ne genoplever han årene med de mange unge, der fyldte huset med deres glade sang og gode humør.

Motivet med "Dyrskuebroen" i forgrunden var meget populært. Postkort i privateje.

Vandrerhjem i Ribehallen

Vandrerhåndbogen 1947 indeholder oplysning om, at der i fremtiden intet vandrerhjem findes i Ribe, og i 1954, at der ikke kan påregnes oprettet noget. Der opstod måske lidt panik lokalt, men så trådte indehaveren af serveringsstedet "Turisten" til. Valdemar Sørensen, som restauratøren hed, havde forretning i Hundegade (bygningen rummede senere restaurant "Hundehuset"), og det blev pointeret, at denne adresse på det lokale herberg kun var midlertidigt; til gengæld var der sengeplads til 50 gæster.

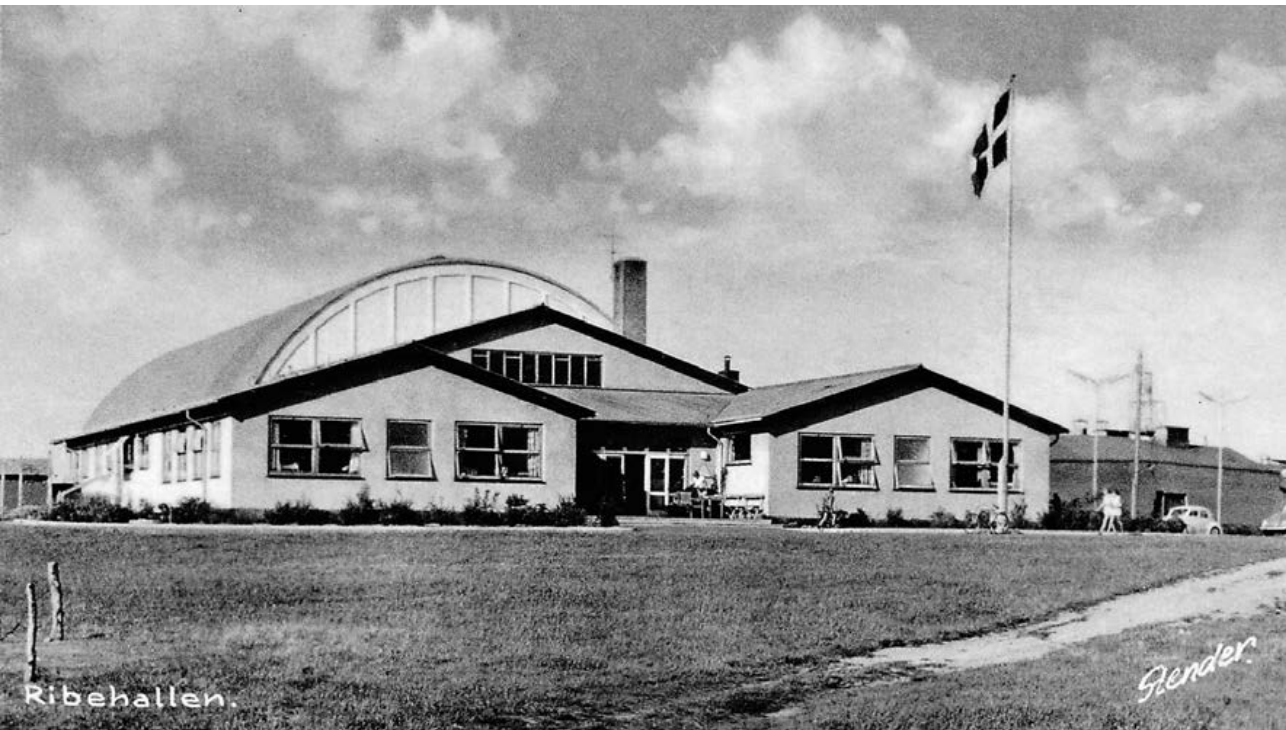
Denne ordning varede, til man kunne tage det nye – og stadig eksisterende – vandrerhjem i brug. Dette var opført i tilknytning til sportshallen "Ribehallen" på Hovedengen. Ribehallen og vandrerhjemmet blev indviet i 1957. Kapaciteten var oppe på 90 sovepladser. Endvidere blev sæsonen udvidet fra åbningsperiode i sommermånederne til reservationsmulighed for større hold hele året. Men ellers var det meningen

og forventningen, at bestyrerparret kunne passe vandrerhjemmet om sommeren og sportshallen om vinteren, så ansættelsen ville passe til et ægtepar.

Den arkitektonisk meget uskønne "Ribehallen" var opført til afvikling af sportsbegivenheder, baller, udstillinger, teater og større møder. Vandrerhjemmet var indrettet i hallens ene ende og var således beskaffen, at toiletter og badefaciliteter var fælles med hallens brugere. Scenen kunne bruges til mødelokale eller serveringslokale, når der ikke var teater, da der var en spansk væg mellem scene og sal, så det kunne blive til

to lokaler. Vandrerhjemmets indgang førte ind til en dagligstue. På begge sider af dagligstuen lå en sovesal – én til mænd og én til kvinder.

Vandrerhjemmets overnattende gæster blev indlogeret på opvarmede sovesale, der var varmt vand i bruserne, alle døgnets måltider kunne serveres, og der var plads til to lejrskoler ad gangen. Til lærerne eller gruppelederne var der indrettet fire leder-værelser, der om sommeren kunne bruges til familieværelser. Endvidere lokkede man med en beskrivelse af Den gamle Stads seværdigheder.

Postkort, 1958. Privateje.

Hemmersams bestyrerperiode 1957-1966

Efter Valdemar Sørensen fulgte et par kortvarige ansættelser, indtil Bruno Hemmersam tiltrådte. Han og hustruen Edith styrede med sikker hånd Ribehallen og vandrerhjemmet frem til 1966.

Fra denne periode findes en beskrivelse af forholdene på hjemmet. De er givet af Hemmersams nevø, Peter Bruno, som boede i den store sovesal sammen med gæsterne/grupperne. Der var jo heller ikke meget plads i Hemmersams lille lejlighed, som lå i tilknytning til Vandrerhjemmet.

Peter Bruno Hemmersam kom som barn i ti-tolv års alderen ofte på ferie hos sin farbror på vandrerhjemmet. Når han kom, havde farbroderen meget travlt, og drengen passede sig selv, men skulle sørge for at møde frem til måltiderne. Gæsterne kunne tilkøbe alle måltider efter eget valg.

Vandrerhjemmet lukkede efter middag, og bestyreren tog en middagslur, inden indskrivning af nye gæster og forberedelse til aftenmad og aftenunderholdning tog sin begyndelse. De aftener, hvor vægteren gik sin runde, fulgte Hemmersam gæsterne om til Weis' Stue, hvor han nød en pilsner, mens

Dagligstuen. Postkort i privateje.

gæsterne var med vægteren, hvorpå han fulgte gæsterne hjem igen. Om søndagene tog familien Hemmersam ofte en privat tur med en af motorbådene til Kammerslusen.

Peter Bruno nød meget at komme på ferie, for han var meget sportsinteressert, og der kom ofte sportsklubber fra Tyskland på træningsophold, hvor han ofte fik mulighed for at spille med, hvad enten det var håndbold eller badminton. Hemmersam havde god kontakt til de ripensiske sportsklubber, og han arrangerede derfor træningskampe mellem de tyske og de ripensiske hold.

Dengang fandtes sportshallerne ved Ribe Fritidscenter endnu ikke, og derfor var Ribehallen trænings- og kampstedet for de lokale klubber. Da der var rigtig dygtige sportshold i Ribe, var der tit mange mennesker, der kom for at se kampene i Ribehallen. Det var også meget attraktivt for de tyske klubber at få så gode modstandere.

På et tidspunkt var Peter Bruno, der dengang boede i Sønderjylland, selv udtaget til at deltage i et træningsophold på vandrerhjemmet og i Ribehallen.

Nye bestyrere

Der fulgte endnu nogle bestyrere, som hver for sig var ansat i få år. Hjemmet blev efterhånden slidt godt ned, men gæsterne var fortsat fornøjede med at besøge Ribe, hvad de bevarede gæstebøger bærer vidnesbyrd om.

Gæstebøgerne er fyldte med glade besøgendes kærlige hilsner. En stor del af hilsnerne er ledsaget af fine tegninger. Der findes dog kun rent sporadisk bevaret gæstebøger forud for 1957, hvor den første bog indledes med kulturminister Julius Bomholts hilsen.

Morgenmad: Havregrød eller -gryn med sødmælk (1/5 liter), desuden the med 1 stk. rugbrød og 1 stk. sigtebrød.

Frokost: 6 stk. smørrebrød, dertil 1/5 liter kærnemælk (evt. sødmælk). (Efter aftale med værten aftenen forud kan frokosten leveres i pakker, når hensynet til arbejdet i marken gør det påkrævet).

Middag: 2 retter god, borgerlig mad.

Efter aftale med værten kan der endvidere fås eftermiddags- eller aftendrik med brød (se enhedspriserne).

Lejrskolemenu i 1968, mens Aase og Bent Christensen var værter.

Tegning fra gæstebogen af gulvbass m.v.

lov at låne en nøgle på betingelse af, at de ikke sang sømandssange, når de kom hjem.

I den sidste periode af ovennævnte bestyrerpars virke, var Vandrerhjemmet nedslidt og gammeldags. En gæst skrev, at hun godt forstod, at værterne glæder sig til, at der blev bygget nyt. Hun håber også, værterne fortsætter til den tid, fordi man får så god mad på stedet.

Gudrun Rishede og Jens Philipsen

Dette ægtepar bestyrede Vandrerhjemmet/Danhostel i 33 år, hvor faciliteterne undegik volsomme forbedringer, hvilke eventuelt vil blive behandlet i en opfølgende artikel.

Halstyrere/Forpagtere for Ribe Vandrerhjem:

Adjunkt Krebs	1930-1937
(Adjunkt Krebs og lektor Nørregaard)	
Karetmager Nielsen og hustru	1938-1953
Restauratør Vald. Sørensen	1954-1957
Edith og Bruno Hemmersam	1957-1966
Aase og Bent Christensen	1966-1969
Esther og Niels Peter Schmidt	1971-1980
Lise-Lotte Lakolk og Per Borgstrøm	1981-1986
Gudrun Rishede og Jens Philipsen	1986-2017
(Lene og Jesper Nørmose var medbestyrere	1999-2006)
Claus Pedersen	2017-

Noter

- 1 1914 - 1918
- 2 DVL 50 1930-80.
- 3 "Sangen i D.V.L." af kommunelærer Rikard Thomsen i bogen "Dansk Vandrelaug". 1938.

Gudrun Rishede og Jens Philipsen ved indvielsen af det nye vandrerhjem i 1986. Foto Yrsa Jørgensen. Skiltet over døren, med teksten Ribe Vandrerhjem, var endnu ikke sat op.

Kilder

Interview med Gudrun Rishede og Jens Philipsen.
Gudrun Rishedes omfattende notatsamling.
Kataloget "Vandreherberger", div. årgange.
Tidsskriftet "Værtsbladet", div. årgange.
Vandrerhjemmets gæstebog, 1958.
Herbergsringen: Ungdomsherberger.
Højskolesangbogen.
Dansk Vandrelaugs Sangbog.

*Søren Mulvad, f. 1948.
Tidl. lærer, bygguide og skribent.*